

Łódź, dnia 04 sierpnia 2025

Dr hab. Jan Michalak, prof. UŁ
Katedra Rachunkowości
Wydział Zarządzania
Uniwersytet Łódzki

**Recenzja pracy doktorskiej mgr Mai Piesiewicz
pt. „Ujawnienia kapitałów w raportach zintegrowanych polskich spółek giełdowych”
napisanej pod kierunkiem dr hab. Marleny Ciechan-Kujawy, prof. UMK oraz promotora
pomocniczego dr hab. Jacka Kwiatkowskiego, prof. UMK**

Uwagi wstępne

Niniejsza recenzja została przygotowana w odpowiedzi na decyzję Rady Dyscypliny Naukowej Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, która na posiedzeniu w dniu 21. maja 2025 r. powołała recenzentów rozprawy doktorskiej mgr Mai Piesiewicz pt. „Ujawnienia kapitałów w raportach zintegrowanych polskich spółek giełdowych”. Celem recenzji jest ocena spełnienia warunków, jakie stawia się rozprawom doktorskim, wynikających z obowiązujących przepisów prawa. Zgodnie z art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.), rozprawa doktorska ma przedstawiać ogólną wiedzę teoretyczną osoby, która rozprawę przygotowała, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Ponadto, przedmiotem rozprawy doktorskiej ma być oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej.

Kierując się powyższymi wymaganiami, ocena rozprawy doktorskiej mgr Mai Piesiewicz została zrealizowana z uwzględnieniem następujących elementów (kryteriów): zasadności podjętej w pracy problematyki, umiejętności prowadzenia wywodu naukowego, w tym formułowania problemu naukowego, stawiania celów i hipotez badawczych, poprawności konstrukcji pracy i powiązania treści teoretycznych z badaniem postawionego problemu, określania zakresu badań, doboru i zastosowania metodyki badawczej oraz formułowania wniosków.

Recenzowana praca doktorska składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia, bibliografii, ze spisów: tabel, rysunków i wykresów oraz załącznika obejmującego wykaz analizowanych raportów zintegrowanych i streszczenia w języku angielskim. Praca liczy ogółem 209 stron, w tym 180 strony to zasadnicza część dysertacji (wstęp, rozdziały i zakończenie), 17 stron stanowi wykaz cytowanej literatury (wraz z listą cytowanych aktów prawnych), 12 stron to pozostałe elementy (strona tytułowa, spis treści, spis tabel, spis schematów, spis wykresów, spis schematów, załącznik i streszczenie).

Ocena zasadności podjętej problematyki badawczej

Przedmiotem pracy doktorskiej mgr Mai Piesiewicz są ujawnienia kapitałów w raportach zintegrowanych polskich spółek giełdowych. Wskazana przez Autorkę problematyka badawcza jest interesująca i ważna, z kilku powodów.

Po pierwsze, doskonalenie sprawozdawczości przedsiębiorstw (zwłaszcza tych największych notowanych na giełdach papierów wartościowych) oraz poszukiwanie jej nowych form jest istotnym procesem służącym poprawie poziomu rozliczalności tych przedsiębiorstw oraz zwiększaniu efektywności funkcjonowania rynków kapitałowych. Raportowanie zintegrowane stanowi jedną z takich prób, które zyskały znaczącą popularność, szczególnie w momencie podejmowania przez autorkę pracy nad doktoratem. Po drugie, podstawowe zagadnienie pracy – czyli koncepcja sześciu kapitałów stanowi zarówno jeden z kluczowych elementów idei raportowania zintegrowanego, jak i jeden z jej najważniejszych oryginalnych składników. Po trzecie, koncepcja sześciu kapitałów ze względu na oryginalność, ale również trudności związane z ich właściwym zdefiniowaniem, pomiarem, prezentacją oraz występowaniem wzajemnych zależności wywołała ożywioną dyskusję, zarówno w środowisku naukowym, jak i w praktyce funkcjonowania rynków kapitałowych. Po czwarte liczba badań nad zagadnieniami prezentacji kapitałów w raportach zintegrowanych jest stosunkowo mała, a kompleksowych badań nad prezentacją wszystkich sześciu kapitałów w szczególności. W Polsce badania takie są szczególnie rzadkie. Do wyjątków należą prace J. Fijałkowskiej i M. Sobczyk (2018) oraz Surowiec i Skowron-Grabowskiej (2022). Na szczególne uznanie zasługuje podjęcie tematyki wzajemnych zależności między kapitałami w ujęciu dynamicznym – określonych przez Autorkę jako przepływy, która szczególnie rzadko była przedmiotem analiz naukowych.

Biorąc pod uwagę powyższe spostrzeżenia, należy stwierdzić, iż rozwiązania w zakresie doskonalenia sprawozdawczości przedsiębiorstw, w tym możliwości prezentacji jednostek gospodarczych przez pryzmat zmian w różnych typach kapitału (lub aktywów niematerialnych), generują potrzebę badań i poszukiwań zarówno o charakterze teoriopoznawczym, jak i aplikacyjnym. Tematykę przedstawionej do oceny pracy doktorskiej należy przyjąć zatem z dużym zainteresowaniem i uznaniem. Badana problematyka jest aktualna oraz interesująca zarówno z teoretycznego, jak i z praktycznego punktu widzenia, choć zachodzące zmiany w raportowaniu, szczególnie w standardach zrównoważonego rozwoju, mogą przyczynić się do zmniejszenia zainteresowania raportowaniem zintegrowanym (na co Autorka słusznie wskazała również w swojej pracy).

Cele, problem badawczy i hipotezy rozprawy

Mgr Maja Piesiewicz sformułowała główny cele pracy doktorskiej i pytania badawcze w następujący sposób: „Głównym celem rozprawy doktorskiej jest identyfikacja i ocena ujawnień kapitału finansowego i kapitałów niefinansowych w raportach zintegrowanych polskich spółek giełdowych.

Dla jego realizacji przyjęto następujące cele szczegółowe:

1. Identyfikacja rodzajów kapitałów raportowanych przez spółki.
2. Identyfikacja form ujawnień kapitałów.

3. Identyfikacja ujawnień przepływów kapitałów.
4. Ustalenie czynników różnicujących praktyki ujawniania kapitałów.” (s. 5)

Dążąc do realizacji celów, Autorka sformułowała problem badawczy, który w postaci pytań:

„W jaki sposób polskie spółki giełdowe prezentują kapitały i ich przepływy w raportach zintegrowanych?

Jakie czynniki istotnie różnicują praktyki polskich spółek giełdowych w zakresie ujawniania kapitałów?” (s. 5)

Sformułowanie głównego celu pracy, problemu badawczego stanowi przemyślaną i na ogół spójną całość. Świadczy również o uporządkowaniu logicznym rozumowania Autorki. Pewne zastrzeżenia co do spójności budzi relacja celów szczegółowych do celu głównego. Cel główny został sformułowany jako identyfikacja i ocena ujawnień – natomiast trzy cele szczegółowe odnoszą się, kolejno do identyfikacji rodzajów kapitałów, form ujawnień i ujawnień przepływów kapitałów. Doktorantka nie wskazała żadnego celu szczegółowego odnoszącego się do oceny ujawnień. Czwarty cel szczegółowy wykracza poza zakres sformułowanego we wstępie celu głównego odnosi się bowiem do ustalenia czynników różnicujących praktyki ujawniania kapitałów. Należy przy tym zauważyć, że w zakończeniu mgr Maja Piesiewicz przedstawiła wersję celu głównego bardziej spójną z celami szczegółowymi, stwierdzając na stronie 179, że: „Główny cel poznawczy postawiony w niniejszej rozprawie obejmował identyfikację i ocenę ujawnień kapitałów w raportach zintegrowanych polskich spółek giełdowych oraz różnicujących te ujawnienia czynników.”

Hipotezy przedstawione w doktoracie są podporządkowane realizacji czwartego celu szczegółowego. Doktorantka sformułowała je w rozdziale czwartym w sposób następujący (s.78):

„H1: Ujawnianie kapitałów zależy od praktyk sprawozdawczych spółki.

H2: Ujawnianie kapitałów zależy od sytuacji finansowej spółki.

H3: Ujawnianie kapitałów zależy od charakterystyk organizacyjnych spółki.”

Autorka sformułowała hipotezy na podstawie studiów literaturowych i zawartych w nich wyników wcześniejszych badań (podobnie jak dobrała zmienne objaśniające w modelu), co należy uznać za zaletę i prawidłowe zastosowanie warsztatu badawczego. Z drugiej jednak strony, hipotezy są sformułowane w sposób bardzo ogólny np. w przypadku hipotezy H3: Ujawnianie kapitałów zależy od charakterystyk organizacyjnych spółki. W takim sformułowaniu hipotezy i w jej uzasadnieniu brakuje kilku elementów. Po pierwsze, brakuje jasnego wskazania, jakie to czynniki wpływają na ujawnienia i w jaki sposób. Innymi słowy brakuje oczekiwań sformułowanych na podstawie wybranych teorii i wyników wcześniejszych badań co do kierunku zależności między daną charakterystyką organizacji a cechą ujawniania – czyli co będzie wpływało pozytywnie, a co negatywnie. Po drugie, brak głębszego osadzenia w teorii np. teorii agencji, teorii luzu zasobowego (*slack resources theory*), czy teorii sygnalizacji utrudnia formułowanie ostatecznych wniosków na podstawie opracowanych modeli. W przypadku podjęcia decyzji o przyszłej publikacji doktoratu w formie monografii warto usunąć te usterki.

Analiza literatury

Silną stroną dysertacji jest przeprowadzona przez mgr Maję Piesiewicz analiza literatury. Za pozytywne jej cechy należy uznać nie tylko liczbę pozycji literatury, jej różnorodność i aktualność, ale przede wszystkim zastosowanie procedury systematycznego przeglądu literatury z wykorzystaniem bazy Web of Science. Autorka przedstawiła przebieg procedury przeglądu literatury na schemacie 3 (s. 54), protokół badań w tabeli 9 (s. 55) oraz szczegółowo go opisała na kolejnych stronach pracy, co świadczy o dobrej znajomości metodyki systematycznego przeglądu literatury. Nieco enigmatyczny wydaje się być zapis „Ostatecznie przeczytano 180 publikacji, z których na podstawie ich trafności i oryginalności wybrano do analizy 39 artykułów.” (s. 59). Warto byłoby, w przypadku decyzji o publikacji pracy w formie monografii, bardziej szczegółowo opisać rozumienie tych kryteriów, aby nie narazić się na zarzut stronniczości/subiektywności (por. wytyczne zastosowania procedury PRISMA <https://www.prisma-statement.org/>). Ta uwaga szczegółowa nie zmienia pozytywnej oceny przeprowadzonej analizy literatury.

Metodyka badań

Metodyka badań własnych została zaprezentowana w recenzowanej rozprawie w rozdziałach czwartym i szóstym¹. W rozdziale czwartym, został przedstawiony proces doboru bazy danych badanych raportów zintegrowanych uwzględnianych w analizie. Mgr Maja Piesiewicz wyjaśniła praktyczne przyczyny wykorzystania raportów jedynie w formie plików pdf. Rozdział ten zawiera również opis procedury opracowania listy kontrolnej ujawnień, rozumienie form ujawnień oraz wykaz czynników mających wpływ na zakres, kompletność ujawnień o kapitałach oraz ich przepływach. W rozdziale szóstym Autorka przedstawiła dobór zmiennych objaśnianych i objaśniających.

W obszarze zastosowanej metodyki badawczej mgr Maja Piesiewicz wykazała się wysokim poziomem ambicji konstruując samodzielnie, choć z pomocą innych ekspertów i badaczy, własny instrument - listę kontrolną typów ujawnień na temat sześciu kapitałów przedstawioną w Tabeli 13 na stronie 76. Opis tworzenia tego instrumentu pozostawia pewien niedosyt. Nasuwa się szereg pytań. Czy doktorantka wzorowała się na instrumentach badawczych opracowanych wcześniej, lub rozważała ich zastosowanie? Jak wyglądało uwzględnienie definicji zawartych w IIRC w ostatecznej liście kontrolnej? Jak zostali wybrani eksperci i badacze pomagający w walidacji listy? Czy eksperci i badacze to te same czy inne osoby? Jakie cechy wskazywały na posiadanie przez niego cech eksperta? Na czym polegała walidacja? Takie kwestie, jak m.in. zdefiniowanie „eksperta”, ustalenie ogólnej grupy do rekrutowania ekspertów, sprawdzenie stopnia, w jakim każdy z nich spełnia postawione warunki, takie jak stopnia niezależności i znajomości badanego zjawiska, itd., znacząco wpływają na uzyskane wyniki badania. (por. Antoszkiewicz 1990, s. 2013-2015). Należy uświadomić sobie, że od wiedzy ekspertów zależały kluczowe elementy procesu badawczego, czyli konstrukcja listy kontrolnej i procedury kodowania. Tym

¹ Wcześniej w rozdziale trzecim została przedstawiona metodyka systematycznego przeglądu literatury. Została ona oceniona w poprzednim punkcie recenzji.

samym można wyobrazić sobie, że inna grupa ekspertów mogłaby wyłonić odmienną - do pewnego stopnia - listę kontrolną i przyczynić się do powstania odmiennej procedury kodowania. Należy podkreślić, że sposób opracowania i zastosowania instrumentu badawczego ma kluczowe znaczenie dla jego trafności i wiarygodności wyników badania, a brak odpowiedzi na powyższe pytania utrudnia ich ocenę. Nieco tajemniczo brzmi również określenie pozycji w Tabeli 13 przedstawionych jako „opis kapitału” – tym bardziej, że forma ujawnienia jest przedmiotem dalszej części badania zrealizowanego przez doktorantkę (w rozdziale 5.3 zatytułowanym forma ujawnień kapitałów).

Za pozytywny aspekt wskazujący na znajomość warsztatu badawczego i gotowość do dalszej samodzielnej pracy naukowej należy uznać wykorzystanie oprogramowania Atlas.ti. Pewien niedosyt pozostawia opis procedury kodowania – tzn. Jak przypisywano kody? Kim był drugi ekspert? Jak go wybrano? Czy badano zgodność kodowania dla trzech próbnych raportów na przykład za pomocą wskaźników takich jak Alfa czy Kappa Cronbacha?

O wysokim stopniu ambicji badawczych mgr Mai Piesiewicz świadczy również próba opracowania narzędzia służącego do odwzorowania relacji między kapitałami nazwanych przez Doktorantkę przepływami. Ocenę stopnia sukcesu tej próby utrudniają dwie kwestie. Pierwszą jest brak jasnej definicji przepływów kapitałów przyjętej przez Autorkę, której przyjęcia lub sformułowania należałoby się spodziewać w punkcie 2.3. lub w rozdziale czwartym. Drugą kwestią, związaną z poprzednią, jest zwięzłość opisu identyfikacji i kodowania ujawnień na temat przepływów kapitału.

Ostatnim etapem badań własnych było zbadanie czynników wpływających na zakres ujawnień poszczególnych kapitałów i ich przepływów oraz kompletność i formę ujawniania kapitałów. Dobór czynników wpływających na wymienione powyżej elementy oraz dobór odpowiadających im zmiennych objaśniających jest poprawny i bazuje na wynikach wcześniej przeprowadzonych badań.

Niezależnie od powyższych wątpliwości, cały proces badawczy, należy ocenić bardzo dobrze. Pomijając pewne elementy, całość jest przeprowadzona z zachowaniem kluczowych rygorów. Kolejność etapów badawczych oraz realizowanych w ich trakcie celów, jest przykładem logicznej sekwencji i zasługuje na pozytywną ocenę. Wyniki poszczególnych etapów badania są wykorzystywane w etapach kolejnych. Cała procedura badawcza jest przemyślana i służy realizacji celu głównego i celów szczegółowych sformułowanych w rozprawie doktorskiej.

Konstrukcja rozprawy i merytoryczna ocena jej zawartości

Zasadniczą część recenzowanej rozprawy doktorskiej składa się z sześciu rozdziałów. Biorąc pod uwagę ich charakter, można podzielić całość na dwie części - tj. część teoretyczną obejmującą rozdziały: pierwszy, drugi oraz trzeci oraz część empiryczną, na którą składają się rozdziały czwarty, piąty i szósty.

W rozdziale pierwszym Autorka zaprezentowała ideę raportowania zintegrowanego uwzględniając genezę, cele i wytyczne tej koncepcji sprawozdawczości. Mgr Maja Piesiewicz słusznie rozpoczęła swoje rozważania od idei myślenia zintegrowanego, które stanowi jedną z ważnych podstaw opracowania koncepcji sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju. Doktorantka zaprezentowała

również strukturę raportu zintegrowanego oraz podstawowe zasady raportowania. W ostatniej części rozdziału pierwszego Autorka przedstawiła rozwój i zakres stosowania raportowania zintegrowanego na świecie. Rozdział pierwszy stanowi dobry punkt wyjścia do dalszych rozważań zawartych w rozprawie.

Rozdział drugi jest skoncentrowany na pojęciu i typologiach kapitału. Mgr Maja Piesiewicz w przemyślany sposób rozpoczęła rozważania od analizy rozwoju pojęcia kapitału jako kategorii ekonomicznej. Warto byłoby w tej części napomknąć o stopniowym rozszerzaniu w naukach ekonomicznych pojęcia kapitału (wprowadzaniu pojęć kapitału ludzkiego, społecznego, intelektualnego), które szerzej zaprezentowane są kolejnym podpunkcie pracy. Opis ten jest szczegółowy i bazuje na szerokim przeglądzie literatury. W ostatniej części rozdziału Autorka prezentuje zależności między różnymi typami kapitałów oraz ich znaczenie w kreowaniu wartości określając je mianem przepływów. Próba zmierzenia się z zależnościami między kapitałami (podejście dynamiczne) niewątpliwie świadczy o oryginalności pracy i poziomie ambicji badawczych, choć brakuje w niej jasnego zdefiniowania pojęcia przepływów.

Rozdział trzeci poświęcony jest analizie dotychczasowych badań nad ujawnieniami kapitałów w raportach zintegrowanych z uwzględnieniem zastosowanych metod, wyników i ograniczeń tych badań. Dzięki zastosowaniu metody systematycznego przeglądu literatury Doktorantce udało się właściwie zidentyfikować i w dalszej części prawidłowo opisać wyniki istniejących badań. W przypadku decyzji o wydaniu doktoratu w formie monografii warto byłoby odnieść się do wyników wcześniej opracowanych i opublikowanych systematycznych przeglądów literatury takich jak na przykład Dumay i in. (2016), Vitolla i in. (2019), Soriya i Rastogi (2022). Wybór koncepcji i sposobu przeglądu literatury wpłynął również na pominięcie ważnych publikacji krytycznie odnoszących się do raportowania zintegrowanego i wskazujących na teoretyczne słabości i praktyczne wyzwania związane z tą koncepcją sprawozdawczości przedsiębiorstw takich jak na przykład La Torre i in. (2018) i Oll i Rommerskirchen (2018).

Oceniając część teoretyczną pracy należy wskazać na jej dobre uporządkowanie, generalnie właściwy dobór wątków i ich prawidłowe przedstawienie.

Rozdział czwarty przedstawia metodykę postępowania badawczego, która stanowiła podstawę przeprowadzonych analiz empirycznych. Na początku rozdziału mgr Maja Piesiewicz przypomniała cele badania i pytania badawcze postawione we wstępie. Następnie Autorka opisała kolejne etapy procesu badawczego wraz z harmonogramem ich realizacji. W dalszej części rozdziału zaprezentowana została opracowana przez Doktorantkę autorska lista kontrolna służąca do oceny ocenę ujawnień w obrębie sześciu kategorii kapitałów. Następnie części Autorka scharakteryzowała czynniki wpływające na zróżnicowanie zakresu, formy i przepływów ujawnień kapitałów. Na tej podstawie Doktorantka opracowała hipotezy badawcze oraz serię modeli umożliwiających weryfikację hipotez oraz uzasadniła wybór metod statystyczno-ekonometrycznych służących do estymacji modeli. Rozdział czwarty zamyka charakterystyka próby badawczej wraz z jej ograniczeniami, omówieniem kryteriów doboru

spółek do badania oraz analizą przekrojów badanych przedsiębiorstw. Cała procedura badawcza jest właściwie zaprojektowana i logicznie zaprezentowana. Szczegółowa ocena zastosowanej metodyki została przedstawiona we wcześniejszej części recenzji.

W rozdziale piątym mgr Maja Piesiewicz zaprezentowała wyniki analizy raportów zintegrowanych publikowanych przez polskie spółki giełdowe. Na wstępie Autorka przeanalizowała częstość ujawnień poszczególnych kategorii kapitałów, identyfikując te, które raportowane są najczęściej. Następnie oceniła kompletność ujawnień, posługując się listą kontrolną opracowaną na potrzeby niniejszej dysertacji. W dalszej części rozdziału Doktorantka dokonała analizy formy ujawnień kapitałów, uwzględniając zarówno aspekty ilościowe, jak i jakościowe. Autorka przedstawiła również konkretne przykłady sposobów raportowania kapitałów przez polskie spółki giełdowe, wskazując rozwiązania, które jej zdaniem mogą stanowić punkt odniesienia dla innych podmiotów w zakresie efektywnej i przejrzystej komunikacji z interesariuszami. Ostatnia część rozdziału była poświęcona analizie ujawnień o przepływach kapitałów. Doktorantka przeprowadziła ocenę wzajemnych relacji pomiędzy kapitałami w kontekście tworzenia wartości, jak zostały one zaprezentowane w raportach zintegrowanych. Rozdział piąty charakteryzuje się bardzo dużą szczegółowością opisu uzyskanych wyników. W przypadku podjęcia decyzji o publikacji doktoratu w formie monografii należałoby rozważyć skrócenie punktu 5.1. a rozwinięcie dosyć syntetycznych opisy wniosków we wszystkich podpunktach.

Rozdział szósty koncentruje się na wynikach estymacji modeli, których celem było określenie zmiennych wpływających na ujawnienia kapitałów w raportach zintegrowanych polskich spółek giełdowych. Mgr Maja Piesiewicz badała wpływ trzech grup czynników na rodzaj i formę ujawnień z uwzględnieniem zależności (przepływów) między kapitałami. Grupy czynników obejmowały praktyki sprawozdawcze, sytuację finansową oraz cechy organizacyjne poszczególnych przedsiębiorstw. Modele zostały wyestymowane przy użyciu modelu regresji ujemnej dwumianowej, a w przypadku jednej zmiennej z zastosowaniem regresji liniowej. W rezultacie Autorka przedstawiła pięć modeli analitycznych, odnoszących się do trzech hipotez badawczych, podejmując próbę oceny wpływu praktyk sprawozdawczych, sytuacji finansowej oraz cech organizacyjnych na poziom ujawnień kapitałów. Wyniki zostały przejrzysto podsumowane w tabeli 42 (s. 175). Dobór metod, zmiennych i specyfikacja modeli są poprawne.

W zakończeniu mgr Maja Piesiewicz podsumowała przeprowadzony proces badawczy, zaprezentowała wnioski oraz rekomendacje aplikacyjne i wskazała kierunki przyszłych badań. Większość wniosków i rekomendacji została przedstawiona w sposób poprawny, choć niektóre są nieco na wyrost i zdają się nie wynikać wprost z przeprowadzonych prac badawczych. Przykładem wniosków nie do końca osadzonych w rozumowaniu i uzyskanych wynikach jest wniosek sformułowany jako „Lepsze równoważenie obu form raportowania mogłoby nie tylko spełnić oczekiwania interesariuszy, ale także przyczynić się do lepszego zarządzania zasobami oraz skuteczniejszego komunikowania wartości niematerialnych, które odgrywają coraz większą rolę w ocenie długoterminowego potencjału

przedsiębiorstw.” (s. 181). Przykłady wycinkowych opisów kapitałów zamieszczone w dysertacji podnoszą w wątpliwość poprawność tego wniosku. Innym wnioskiem budzącym wątpliwości jest wskazanie „Przyjęcie IR Framework sprzyja większej kompletności ujawnień, co potwierdza znaczenie jasno określonych standardów w kształtowaniu przejrzystości raportowania.” (s. 183). Opisana zależność wynika, najprawdopodobniej, w znaczącej mierze z konstrukcji listy kontrolnej bazującej na wytycznych IIRC. Spełnienie wytycznych IIRC nie oznacza automatycznie zwiększenia przejrzystości raportowania, biorąc pod uwagę ograniczenia tej koncepcji sprawozdawczości.

Uwagi formalne

Recenzowana rozprawa doktorska z formalno-edycyjnego punktu widzenia jest przygotowana prawidłowo. Jednolitość edycyjna pracy, układ stron, czcionki, oznaczenia części pracy, cytowania itp. elementy - to wszystko nie budzi większych zastrzeżeń. Są w tym względzie pewne uchybienia w postaci drobnych pomyłek i niedociągnięć, jak: brak podawania numerów stron w części cytowań np. źródła schematu 1 oraz części pozycji literatury, głównie polskiej. Poniżej podano przykłady takich braków:

Bombiak, E. (2011). Istota i pomiar kapitału intelektualnego przedsiębiorstwa. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Seria: Administracja i Zarządzanie*, (15).

Cielemęcki, M. (2011). Pracownik wiedzy jako kluczowy zasób współczesnego przedsiębiorstwa. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Seria: Administracja i Zarządzanie*, (16).

Danielak, W. (2012). Kształtowanie kapitału relacyjnego w małym i średnim przedsiębiorstwie. *Monografie i Opracowania Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (215).

Kiełczewski, D. (2010). Zrównoważony rozwój – istota, interpretacje, związek ze społeczeństwem wiedzy. w: B. Poskrobko (red.). *Ekonomia zrównoważonego rozwoju. Materiały do studiowania*.

W przypadku pozycji książkowych brak jest miejsca publikacji. Zastanawiające jest dwukrotne ujęcie pozycji Blaug, M. *Teoria ekonomii* z roku 1994 i 2000. Niejasnym pozostaje, czy to rzeczywiście były to inne pozycje, a jeżeli nie, to co uzasadniało korzystanie i cytowanie z dwóch różnych wydań.

Praca jest napisana poprawnie stylistycznie, choć w niektórych miejscach rażą nadmierne kalki z angielskiego lub nie do końca udane tłumaczenia pojęć angielskich. Przykłady zostały podane poniżej:

„Po siedmiu latach obowiązywania Ram <IR> w lutym 2020 roku IIRC zidentyfikowała trzy kluczowe tematy rewizji oraz uruchomiła proces konsultacji.” (s. 14). Razi sformułowanie kluczowe tematy rewizji – czy chodziło o kluczowe zagadnienia/kwestie wymagające uaktualnienia?

„Wśród tych, które wpływają na jakość ujawnień kapitałów badacze wskazują: złożoność przemysłową, organizacyjną, geograficzną jednostki (Ahmed i in., 2023), wielkość przedsiębiorstwa (Vitolla i in., 2020; Raimo i in., 2020; Melloni, 2015, Santis & Bianchi, 2020), rentowność działania (Santis & Bianchi, 2020; Vitolla i in., 2020)” (s. 60). Można domyślać się, że złożoność przemysłowa to industrial complexity – czyli złożoność wynikająca z działania w danym sektorze lub w wielu sektorach, a rentowność działania to rentowność prowadzonej działalności.

Mgr Maja Piesiewicz nie wszędzie wykazała się pełną dociekliwością jeżeli chodzi o pleć autorów cytowanych pozycji literatury, choć ujęła taką zmienną w części badawczej. Na przykład na stronie 62 napisała „Rentowność i wielkość przedsiębiorstwa użyta została również przez Melloni (2015) jako determinanta ujawnienia tonu (ang. „*tone*”) kapitału intelektualnego. *Badacz* analizował jakość ujawniania kapitału intelektualnego (jako kapitałów: strukturalnego, ludzkiego, społecznego i relacji) w zintegrowanym raportowaniu i oceniał, czy organizacje wykorzystują ujawnienia kapitału intelektualnego jako strategię zarządzania wrażeniami, oraz czy wielkość organizacji, rentowność, sektor i poziom wartości niematerialnych mają wpływ na ton ujawniania kapitału intelektualnego.”. G. Melloni, czyli Gaia Melloni jest kobietą. Podobnie na stronie 66 Doktorantka stwierdziła „Sektor jako determinanta został użyty do analizy zastosowania modelu sześciu kapitałów przez Muzira (2020). *Autor* przeprowadził jakościową analizę treści 20 raportów zintegrowanych za rok 2017 wydanych przez spółki notowane na giełdzie papierów wartościowych w Zimbabwie reprezentujące 13 różnych sektorów.” Dr Dumisani Rumbidzai Muzira jest kobietą. Podobnie na stronie 69 Doktorantka użyła sformułowania „Badania praktyk przedsiębiorstw w zakresie ujawniania informacji o kapitałach były przedmiotem badań Almasan i in. (2019). *Autorzy*, korzystając z International Integrated Reporting Framework (IIRF), badali różnorodność kluczowych wskaźników wydajności (KPI) oraz ich spójność w raportach z roku 2013 i 2016 spółek europejskich.” Wszystkie autorki artykułu są kobietami (nawet Marian Dragoş Mangiuc). Niepoprawne jest również powszechne stosowanie łącznika & w cytowaniach literatury zamiast i np. (Bek-Gaik & Rymkiewicz, 2016) (s.76), Dumitru & Dragomir Dumitru & Dragomir (s.77).

Uchybienia powyższe, jakkolwiek nie powinny mieć miejsca, to jednak nie rzutują znacząco na ogólnie pozytywną ocenę edycyjną pracy, a podawane są jedynie z konieczności wypełnienia obowiązku recenzyjnego.

Ocena końcowa

Rozprawa doktorska mgr Mai Piesiewicz pt. „Ujawnienia kapitałów w raportach zintegrowanych polskich spółek giełdowych” napisanej pod kierunkiem dr hab. Marleny Ciechan-Kujawy, prof. UMK oraz promotora pomocniczego dr hab. Jacka Kwiatkowskiego, prof. UMK dotyczy ważnego i relatywnie słabo spenetrowanego obszaru badawczego w dyscyplinie nauki ekonomii i finansów. Rozprawa jest dowodem tego, iż Autorka posiada odpowiednią wiedzę teoretyczną, sformułowała oryginalny problem naukowy, a następnie zaprojektowała i przeprowadziła badania stanowiące oryginalne rozwiązanie tego problemu. Zawarte w recenzji uwagi krytyczne czy polemiczne mają zdecydowanie mniejsze znaczenie niż walory pracy.

Reasumując, stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania stawiane pracy promocyjnej na stopień doktora, sformułowane w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, a moja ocena tej pracy jest pozytywna. Wnoszę tym samym o dopuszczenie rozprawy doktorskiej magister Mai Piesiewicz do jej publicznej obrony na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Pozycje literatury przywołane w recenzji

- J. Antoszkiewicz, *Metody heurystyczne. Twórcze rozwiązywanie problemów*, PWE, 1990, s. 213-215
- Dumay, J., Bernardi, C., Guthrie, J., Demartini, P. (2016). Integrated reporting: A structured literature review. *Accounting Forum*, Vol. 40, No. 3, s. 166-185.
- Fijałkowska, J., Sobczyk, M. (2018). Ujawnianie tworzenia wartości poprzez sześć kapitałów w raporcie zintegrowanym. *Studia Ekonomiczne*, Nr 369, s. 54-67.
- La Torre, M., Bernardi, C., Guthrie, J., Dumay, J. (2018). Integrated reporting and integrating thinking: practical challenges. *Challenges in managing sustainable business: Reporting, taxation, ethics and governance* (s. 25-54). Palgrave Macmillan/Springer, Cham, Switzerland.
- Oll, J., Rommerskirchen, S. (2018). What's wrong with integrated reporting? A systematic review. *Sustainability Nexus Forum*, Vol. 26, No. 1, s. 19-34.
- Soriya, S., Rastogi, P. (2022). A systematic literature review on integrated reporting from 2011 to 2020. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, Vol. 20 (3/4), s. 558-579.
- Surowiec, A., Skowron-Grabowska, B. (2022). Procesy raportowania kapitału intelektualnego polskich spółek giełdowych. *Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania GWSH*, 18, s. 66-77.
- Vitolla, F., Raimo, N., Rubino, M. (2019). Appreciations, criticisms, determinants, and effects of integrated reporting: A systematic literature review. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, vol. 26 (2), s. 518-528.

Jan Michalak
4 sierpnia 2025